

احکام شرعی

به مجموعه قوانین و مقررات اسلام، احکام شرعی می‌گویند. احکام شرعی، اعتبارات شرعی متعلق به افعال مکلفان را می‌گویند.

فهرست مندرجات

- ۱ - تعریف احکام شرعی
- ۱.۱ - نکته
- ۲ - تقسیمات احکام شرعی
- ۲.۱ - حکم تکلیفی
- ۲.۲ - حکم وضعی
- ۳ - پانویس
- ۴ - منبع

تعریف احکام شرعی

احکام شرعی مجموعه قوانین و مقرراتی است که شارع و قانون‌گذار مقدس اسلام، برای اصلاح امور معاش و معاد مردم و جامعه تشریح کرده است. احکام شرعی، به آن دسته از مجعولات و اعتبارات شرعی گفته می‌شود که به صورت مستقیم یا با واسطه به افعال بندگان تعلق گرفته است. بدیهی است که احکام شرعی از طریق ادله شرعی در دست رس بندگان قرار می‌گیرد، مانند: خطاب «صل» که از آن وجوب شرعی به دست می‌آید.

← نکته

تعریف یاد شده شامل تمامی مراحل حکم مرحله جعل، انشا، ابلاغ، وصول و فعلیت می‌گردد؛ بر خلاف تعریف به «انه خطاب الشارع المتعلق بافعال المكلفین» که مرحله جعل حکم را در بر نمی‌گیرد. علاوه بر این‌که همه خطاب‌های شارع در بردارنده حکم شرعی نیست و بعضی از احکام وضعی مانند: جزئیت و شرطیت و سببیت، خطابی به آن‌ها تعلق نگرفته است. [۱] [۲] [۳] [۴] [۵] [۶]

تقسیمات احکام شرعی

احکام شرعی به اعتبارهای گوناگون دارای تقسیم‌های مختلفی است که مهمترین آن‌ها تقسیم احکام به تکلیفی و وضعی است.

← حکم تکلیفی

همان پایدها و نیایدها است که به طور مستقیم به فعل مکلف مرتبط است و موضوع آن انجام یا ترك فعلی به وسیله مکلف است. حکم تکلیفی به پنج نوع- وجوب، حرمت، استحباب، کراهت و اباحه- تقسیم می‌شود.

← حکم وضعی

حکمی است که صفت شیئ و یا فعل و ترکی را تبیین می‌کند و همواره به طور مستقیم به فعل مکلف مرتبط نیست و بیشتر، موضوع احکام تکلیفی قرار می‌گیرد. موضوع حکم وضعی ممکن است اشیاء و اعیان خارجی باشد، مانند نجاست و طهارت و یا افعال مکلفین، همچون صحت بیع و جزئیت و رکنیت رکوع در نماز. بجز احکام پنج‌گانه تکلیفی، تمامی احکام شرعی دیگر مانند نجاست، طهارت، صحت، بطلان، ملکیت، شرطیت و مانعیت، احکام وضعی‌اند.

پانویس

۱. ↑ نائینی، محمد حسین، فوائد الاصول، ج ۴، ص ۲۸۴.
۲. ↑ طباطبایی حکیم، محمد تقی، الاصول العامة للفقہ المقارن، ص ۵۵.
۳. ↑ اصفهانی، محمد حسین، الفصول العرویه فی الاصول الفقہیه، ص ۲۲۶.
۴. ↑ جرجانی، علی بن محمد، التعریفات، ص ۴۱.
۵. ↑ حکیم، محمد سعید، المحکم فی اصول الفقہ، ج ۱، ص ۱۹.
۶. ↑ فاضل لنکرانی، محمد، کفایة الاصول، ج ۵، ص ۲۱۲.

فرهنگ فقه مطابق با مذهب اهل بیت علیهم السلام، ج ۱، ص ۴۳. برگرفته از مقاله «احکام شرعی». فرهنگ‌نامه اصول فقه، تدوین توسط مرکز اطلاعات و مدارک اسلامی، ص ۱۰۹.

رده‌های این صفحه : احکام | احکام خمسه | اصطلاحات فقهی | تکلیف | فقه | واژه شناسی